

גליון 452
שנה י' תשפ"א

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

סיפורי חז"ל

מדוע מתגאה זה בממון שאינו שלו? מסופר בתלמוד: בעיר בבל היה עשיר אחד שעשה עוול לעני אחד, והעני החליט לתבוע את העשיר לדין תורה, הלך העני לבית דינו של רב שהיה גדול הדור ואמר: ברצוני לתבוע את עשיר פלוני לדין תורה שעשה לי עוול, רב שלח אחרי העשיר להזמין אל בית הדין, אך העשיר מחמת גאותו סירב לבוא ולהתדיין עם אותו עני, ואמר לשליח: וכי אני אבוא להתדיין עם אותו עני? והרי אם יבואו כל הגמלים של הערבים, לא יוכלו לשאת את מפתחות האוצרות שלי מחמת רוב עושרי. ולכן אין זה מכבודי לבא לבית הדין. כששמע רב כך, אמר: מדוע מתגאה זה בממון שאינו שלו? יהי רצון שתהא קללה בממונו, מיד יצאה גזירה מהמלך שיכנס הוא וכל אוצרותיו לטמיון לאוצר המלך. מיד בא העשיר לפני רב בבכיה, וביקש שיתפלל עליו שהמלך יחזיר לו את ממונו, וכן היה שהמלך החזיר לו.

(ירושלמי נדרים ט' - ד')

פרשת השבוע

באחת מקהילות ישראל, כשביקר פעם אצל רבי ברוך, שאל אותו רבי ברוך בחיוך אבהי, אמור נא לי רב צעיר האם כבר הספקת לשנן היטב את החלק החמישי של השלחן ערוך? מורי ורבי, השיב הצעיר במנוח ראש, עלי להודות שכבר רכשתי בקיאות גם בחלק השישי כיצד לנהוג עם פראי אדם.

אם במחלת ימצא הגנב (כ"ב א') מסופר על הרה"ק רבי מנחם מענדל מקוצק זיע"א, שקרא פעם לחדרו כמה מתלמידיו המובהקים והורה להם שישמיעו באזניו דבר חידוש בפרשת השבוע. נענה אחד מבחירי תלמידיו ואמר, הרהרתי הבוקר בפסוק "אם במחלת ימצא הגנב", לפרש אותו בדרך הבאה, "אם במחלת" אם חותר אדם בפנימיותו ובנבכי נפשו החבויים, "ימצא הגנב", חזקה עליו שימצא את הגנב הרובץ שם, הלא הוא היצר הרע הזומם בלא הפוגה כיצד להפיל את האדם ברשתו. שיב הרבי את התלמיד ואמר, דברים אלה ממש ביקשתי לשמוע היום, וראויים הדברים להישמע על ידכם בכל יום ויום.

ואלה משפטים אשר תשים לפניהם (כ"א - א')

מסופר באברך אחד שבא לפני הרה"ק רבי ברוך פרנקל בעל ה"ברוך טעם" זיע"א, וביקש לקבל ממנו היתר הוראה. רבי ברוך קיבל את האברך בסבר פנים יפות, ואחרי שבחן אותו בש"ס ובפוסקים ומצאו מופלג בתורה, ובקי בארבעת חלקי השלחן ערוך, העניק לו כתב סמיכה לרבנות. אולם בשעה שנפרד ממנו האברך, העיר לו רבי ברוך בהדגשה מיוחדת, כשתמנה בעזרת ה' לרב ולמורה הוראה, יהיה עליך ללמוד גם את החלק החמישי של השלחן ערוך. תמה האברך לשמע הערה זו ואמר, מה רבנו סח על חלק חמישי של השולחן ערוך? ככל שידוע לי יש רק ארבעה חלקים לשלחן ערוך. השיב רבי ברוך לאורחו בחיוך קל, נכון הדבר כי בכתובים יש ארבעה חלקים לשלחן ערוך, אבל מנסיוני ששימשתי שנים רבות כמורה הוראה בישראל, למדתי שרובנים המכהנים בקודש, יש צורך בחלק חמישי של השלחן ערוך כיצד להתהלך עם בני אדם. לא עברו ימים מרובים והאברך נתמנה לרב

זמני השבת

זמני יציאת השבת

ירושלים: 6:01 ת"א: 6:03 ר"ת: 6:38

זמני כניסת השבת

פרשת משפטים-שקלים

ירושלים: 4:48 ת"א: 5:02

לציד? עמוסי שלל וחוויות שבו בני החבורה עם ערב היום אל ארמונו של הגרף פושקביץ, צוהלים נכנסו הפריצים אל טרקלין הבית, ולפתע הבחינו כי פני מארחם חורו עד מאוד. "מה ארע לך?" שאלוהו בבהלה. קולו של הגרף הצעיר נשמע מזור מאד כשענה להם: "אינני חש בטוב. אני מרגיש רע"... פניו הוריקו. הוא חש שמעיו מתהפכים בקרבו והשתרע על מיטתו, מקווה שיוטב לו. אך כל הטבה לא הסתמנה במצבו. אך השתרע על מיטתו, ושתוק אחז את הצד הימני של גופו; ניסה להניע את ידו הימנית ולשווא, ניסה להזיז את רגלו הימנית וללא הצלחה. נחרד אביו, הלא הוא הגרף הזקן, עד מוות. "הביאו רופא במהירות" זעק אחוזו פחד. אך גם הרופא שהגיע למקום לא הצליח להבין מה גרם לשתוק. "הזמינו רופאים נוספים, אולי ימצאו הם מה ארע לבני" בכה האב הזקן. "רצוני לדעת מה קרה לו, לבני האהוב"

ואכן, למקום הגיעו בבחילות טובי הרופאים שבאזור. הללו בדקו את החולה, ערכו התייעצות מקיפה והעלו חרס בידם. "איננו יודעים מה גרם לשתוק חלקו הימני של הגוף", פסקו בצער. ישב האב הזקן אצל מטת בנו ונוכח כי משעה לשעה מחמיר המצב והולך, אם בתחילה תקף השיתוק רק את ידו ורגלו הימנית, עם חלוף השעות התפשט השתוק אל כל חלקי גופו, עד אשר הגיע אל פיו. אבד כח הדבור, ופיו התעוות בצורה משונה.

הביט האב האומלל בבנו המתייסר, וידו קצרה מלהושיעו. "הועיקו את רופאו האישי של הקיסר", התחנן הגרף הזקן. "מוכן אני לשלם כל מחיר, ובלבד שאדע מה ארע לבני". עד מהרה הגיע למקום רופאו האישי של הקיסר. אך גם הוא כקודמיו נאלץ להודות, כי אין הוא יודע על מה ולמה נתקף הגרף הצעיר בשתוק. במר לבו בקש הגרף הזקן כי כל הנוצרים המתגוררים בסביבה יתכנסו בכנסיותיהם ויתפללו להחלמת בנו. "רצוני, כי אף היהודים יתאספו בבתי הכנסת שלהם ויתפללו למען בני", הוסיף האב ביאוש. "זהרי אין אפילו בית כנסת אחד בכל המחוז כולו" הגיב אחד השומעים. "אין בית כנסת?" שאל הגרף הזקן בחוסר סבלנות, "והיכן הם מתפללים, היהודים?" הנשאל ידע את התשובה: "נוהגים הם להתפלל בביתו של ר' ליבר. זהו יהודי ירא אלקים, הנחשב כאיש קדוש. אך עתה מרתק הוא למיטתו".

"מה ארע לך?" התעניין הגרף. המספר נבוך. הוא השתהה קמעה ואחר אמר בקול חרישי: "שמעתי כי הוא נחבל קשות מצליפות שוט". "מי היכה אותו?" "המ... המ... הגרף הצעיר..." הפטיר המספר במבוכה ובחשש. "הגרף הצעיר היכה אותו? כך עשה בני?" רעד חלף בגוו של הגרף הזקן; עתה הבין מה פשר החולי המסתורי שפקד לפתע פתאום את בנו. מן השמים הענישוהו על אשר פגע לרעה בצדיק היהודי. מיהר הגרף אל ביתו של ר' ליבר. הוא מצא את היהודי שוכב במיטתו. ר' ליבר התאווש אמנם קמעה אך עדין נאלץ לשכב במיטה. רכן הגרף פושקביץ לעבר היהודי החבול והתחנן:

בארדיטשוב, העיר שנסודה בשל כאבו ואנחתו של יהודי (ב)
(תקציר משבוע שעבר) פעם שאל אחד מחסידי הרה"ק מווארקי את רבו, "על מה ולמה זכתה דווקא העיר בארדיטשוב לרבנים כה גדולים?" כמו הרה"ק רבי לוי יצחק זיע"א, הרה"ק רבי ליבר זיע"א והרה"ק רבי יוסף חריף זיע"א.

השיב הרבי שהעיר נוסדה בשל כאבו ואנחתו של יהודי. וסיפר ש"בטרם נוסדה העיר בארדיטשוב רוותה אדמתה את דמו של יהודי. דם שנשפך על ידי גויים צמאי דם. ומעשה שהיה כך היה". על פני השטח, שעליו נבנתה בארדיטשוב, השתרע מקדמת דנא יער עבות. ליער זה היו הפריצים נוהגים לבוא למטרות ציד. לצד היער שכן כפר קטן, שכל תושביו יהודים, ושמו ביסטריך. אחת המשפחות הנודעות בביסטריך משפחתו של ר' אברהם אשכנזי הגיעה למקום מקראקא שבפולין, לאחר שניצלה מפרעות שערכו שונאי ישראל.

בן יחיד הותיר אחריו ר' אברהם, ושמו ר' ליבר. הבן לא חפץ לעסוק במסחר, שכן לבו משכו לבית מדרש. לילות כימים היה יושב ועוסק בתורת הנגלה והנסתר, והתנהגותו היתה בקדושה ובטהרה. מדי בוקר היה טובל בנהר הסמוך לביתו, ואחר היה חוצה בסירתו את הנהר ונכנס אל בין עצי היער שבגדה שמנגד. היער היה בעבורו מקום התבודדות נפלא. איש לא היה מפריעו שם מתלמודו,

בבוקרו של יום קיץ חם, חצה ר' ליבר כדרכו, את הנהר ונכנס למעבה היער. התעטף בטליתו והתעטר בתפלין, והחל בתפלת שחרית. באותו יום ערכו פריצי הסביבה ציד בלב היער. לפתע התפרע אחד הסוסים אשר בשיירה. התרומם על רגליו האחוריות והפיל את רוכבו ארצה, הגרף הצעיר, בנו של הגרף פושקביץ החליט שבגלל היהודי הזה נחבל אחד מאורחי חבלות כה קשות. בזע רב קרב אל ר' ליבר והצליף בו בכל עז בשוט שבידו, ועל הטלית הצחורה הופיע כתם אדום. כתם הדם כמו הלהיט את יצריו של הגרף, והוא המשיך להנחית את השוט על היהודי המתפלל. חברות רבות נקוו בבשרו של ר' ליבר צליפות השוט הגיעו לאזני רעיו של הגרף הצעיר. הם קרבו לעבר מקור הקול וראו את חברם מצליף ללא רחם ביהודי עטוף בטלית אדמה.

"בוא במהירות עמנו", לחשו לעבר הגרף, "נברח מכאן! מהר! הן עוד רגע עלול היהודי למות, ואתה תאשם ברצח" בזה הרגע צנח ר' ליבר ארצה, מתבוסס בדמו. והגרף הצטרף אל חבריו הנמלטים מן היער. כעבור כמה שעות שב ר' ליבר הפצוע להכרתו. במאמצים על אנושיים חתר במשוטי הסירה והצליח לחצות את הנהר ולהגיע אל פתח ביתו. על סף הבית עזבה אותו הכרתו, וכשהוא שקוע בעלפון כבד מצאווה בני משפחתו.

ומה עלה בגורלם של חברות הפריצים שיצאה בבקר אותו היום

משל ונמשל

כל שמעשיו מרובין מחכמתו למה הוא דומה לאילן שענפיו מועטין ושרשיו מרובין שאפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזין אותו ממקומו (אבות ג' - כ"ב)

דוד המלך נעים ומירות ישראל מדמה את הצדיק לתמר כנאמר (תהלים צ"ב י"ג) צדיק כתמר יפרח שהוא עץ שורשי גבוה ואילו את הרשע הוא מדמה לעשב שנאמר שם (צ"ב ח') בפרוח רשעים כמו עשב מה ביניהם?

משל לשני אנשים שעמדו למרגלות עץ תמר אמר האחד לחבירו לפי השערתי גבוה העץ עשרים אמה, אמר לו השני לא כן גבהו יותר מעשרים וחמש אמות, מיהר הראשון וטיפס על העץ, מדדו בחבל מדה ומצאו עשרים אמות בדיוק. וחבירו עדיין בשלו, טועה אתה ואיתי הצדק, אם תרצה מוכן אני להתערב עמך, הסכים החבר בשמחה הרי זה רווח ודאי, השלישו עשרה דינרים דמי התערבות. ואז נטל השני את כלי החפירה, והעמיק את הקרקע חמש אמות, והאילן עדיין עומד איתן, הוא זכה בהתערבות ונטל את הכסף, למד חברו המפסיד את הלקח, יום אחד יצא לטייל עם חבר אחר בשדה וראו עשבים גבוהים, שאל הראשון את חברו אמור לי: כמה גובהם של העשבים? עונה לו השני להערכתי חמשה טפחים לכל היותר, אמר החבר לא כן ארכן יותר משבעה. נטל חברו סרט מדה וראה שגבהו באמת חמשה טפחים כאשר אמר, החבר בעל הניסיון מתעקש: שבעה יש כאן, ואם תרצה אני מוכן להתערב, ובליבו השב הנה אמלא את חסרוני בתוספת מרובה, ואשלים את הפסדי מהתערבות הקודמת. החליטו השנים להתערב בעשרים דינרים ואז ניגש החבר וחפר סביב העשב כשם שעשה חברו ביחס לעץ, אך להפתעתו הרבה לאחר מספר אצבעות שחפר, כרע העשב ונפל, ושוב נחל הוא אכזבה, והפסיד שנית את ההתערבות והפעם עשרים דינרים.

הרשע נמשל לעשב ואינו אלא מה שנראה כלפי חוץ, על פני השטח אין לו שרשים, אין לו אחיזה בקרקע, כולו חיצוני, הרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו, לעומתו הצדיק נדמה לתמר, מלבד תכונתו הנגלית עוד עמקו שורשיו, בנוסף לענפיו המהנים למי שיושב בצילם על ידי מעשיו הטובים המרובים מחכמתו, אפילו כל רוחות שבעולם באות ונושבות אין מזיזין אותו ממקומו.

(עוד יוסף חי פרשת וירא)

"רבי, סלח לבני על אשר פגע בך. אנא! סלח לו! דע לך, רבי, כי בני כבר נענש על כך מן השמים נענש, ושיתוק פגע בכל חלקי גופו. רבי", המשיך להפציר ודמעות רותחות זולגות במורד לחייו, "מחל לו, לבני קל הדעת, והתפלל להחלמתו!"

"אסכים להתפלל למען בנך", נענה ר' ליבר ממיטתו, "אך זאת בתנאי אחד". "מוכן אני למלא כל תנאי" קרא הגרף בלהיטות. ור' ליבר פרט מהו התנאי: "אם תקבל על עצמך לבנות בעבור היהודים בית כנסת ומקוה טהרה, ואף בנייני מגורים על אותה האדמה שספגה את דמי בעת שבנך הכה אותי, אתפלל להחלמת בנך". "אני מסכים" השיב הגרף. הוא שב לביתו ומיהר לשגר אל היער קבוצת פועלים. זו כרתה את עצי היער, וכעבר זמן לא רב התנשאו במקום העצים בנייני מגורים ומעליהם בצבצה כיפתו של בנין בית הכנסת. כל אותה עת היה הגרף הצעיר מרותק למיטת חוליו. ור' ליבר, שהחלים בינתיים מפגיעותיו החמורות, נהג מדי פעם לבקר את הצעיר המשותק. בכל ביקור וביקור הורה ר' ליבר לגרף החולה להניע איבר זה או אחר, עד אשר מקץ זמן מה התאושש הצעיר המשותק והצליח להניע את ידיו ואת רגליו.

והנה הגיע היום בו עמד הצעיר לראשונה על רגליו היה זה ביום בו נחנך בית הכנסת שנבנה מכספי אביו. הישוב היהודי החדש קרם עור וגידים ושקק חיים, ושמו נקרא ברדיטשובקה. לימים רכש הנסיך רדיוויל את חבל הארץ בו שכן הישוב, ושם המקום קוצר לבארדיטשוב. עברו ימים, בתיה של בארדיטשוב צמחו והתפשטו לכל עבר, ומן הישוב הקטן קמה ועלתה עיר, שרבים מתושביה יהודים. ורבה הראשון של בארדיטשוב העיר לא היה אלא ר' ליבר, שבוכותו הוקמה העיר. ר' ליבר חסיד נלהב של הבעש"ט, ונפגש עמו ביחידות פעמים רבות. וזה ר' ליבר להאריך ימים ובהיותו בן מאה שנה נפטר לבית עולמו. שנים אחדות חלפו מאז הלך ר' ליבר לעולמו, והרה"ק רבי לוי יצחק סנגורם של ישראל, נתמנה לרב העיר. תחלה התנגדו למנויו תלמידיו המובהקים של ר' ליבר. אך כשנוכחו כי רבי לוי יצחק גילה את מעין המקוה אשר נסתם לאחר פטירתו של ר' ליבר, חשו בעליל בגדלותו של רבם החדש, וקבלו עליהם את הנהגתו.

זה סיפור המעשה שסח הרה"ק מווארקי באוני חסידו. והחסיד הבין גם הבין: אדמה שרוותה את דמו של יהודי קדוש, אין תימה שזכתה כי עיר ואם תבנה עליה, ובעיר זו יכהן פאר בתפקיד רב צדיק וקדוש כרבי לוי יצחק, המהווה מופת לאהבת ישראל בכל הדורות.

צ'ין אדם לחברו

טוב ומטיב לכלל ולפרט

סיפר אחד מחשובי חסידות נדבורנה: היה זה בעת הגיע נדיב גדול אל הרה"ק ה"באר יעקב" מנדבורנה זיע"א (יומא דהילולא ז' אדר), והציע לתת סכום עצום לבניית המוסדות. הכינו או לכבודו אירוע גדול של תחילת כתיבת ספר תורה, ובו הכריזו גם על הבנין החדש. ההתרגשות הייתה בשיאה, ולבם של חסידי נדבורנה די בכל אתר, גאה מרוב שמחה. באותה תקופה מספר החסיד, חוויתי קושי מסוים, כאשר אחד מבני ביתי לא הרגיש טוב. האירוע הסתיים, והקהל יצא מהאולם. כאשר רבנו יצא, וראה אותי, קרא לי אליו. ניגשתי מיד, והרבי אומר לי: "תבוא אלי מיד הביתה". באתי הביתה לרבי, והרבי נכנס איתי לסלון. "דע לך", פותח הרבי ואומר, "כל מנהלי המוסדות יושבים אצלי כרגע בחדר השני במסיבה, אבל מה שקורה אצלך בבית מעניין אותי יותר מכל המסיבה הזאת". הוא עזב את כולם ונכנס איתי לסלון, ישב אתי רבע שעה - עשרים דקות בנחת, כאילו כל השאר לא מעניין אותו בכלל. עובדה שהשאירה עלי רושם עצום. מידת ההשתוות של הרבי, לצאת מאירוע שמישהו בא ותורם לרבי סכום ענק, אירוע דרמטי ומרגש שכזה, והבעיה הפרטית שלי חשובה לרבנו יותר מהכל.

(מתוך גליון מתיקות הדף היומי)

עבור שלום בית

הגאון רבי משה רוזין זצ"ל היה רבה של העיר כוידאן, בה התגורר הגה"ק ה"חזון איש" זיע"א לאחר נישואיו, פעם סיפר: שה"חזון איש" נכנס אליו כשהוא עדיין היה אברך צעיר שאף

אדם לא ידע על גדלותו, והחל לדבר עמו בדברי תורה. הוא הציע לי ללמוד עמי בחברותא, בתנאי שאף אחד לא ידע על כך, הסכמתי לתנאי זה ולמדנו, ומאז נעשיתי אני לתלמידו של האברך הצעיר. באחת הפעמים סיפר לי הרב קרליץ על יעקב הפחח שחולה הוא, והוא מבקש שאצטרף אליו לביקור חולים. אמרתי לו שהרב אינו נוהג כלל ללכת אל בתי האנשים. בעודי משתאה מאיפא יודע האברך הצנוע הזה על שלומו של אדם פשוט כיעקב הפחח? גברה פליאתי עוד יותר כשמעתי את נימוקו לבקשתו זו, וכך אמר לי: יראה כבודו, אשתו של הפחח מזוללת בבעלה ומתוך כך נוצר מצב שבו החל ה"שלום בית" להתערער אצלם ואני חושש שזה עלול להתדרדר עוד. לכן בהודמנות זו שיעקב הפחח חולה, אם נעלה אליו לבקרו, הרי יוצר רעש בעיר מביקורו הנדיר של הרב, ויהיה לה מזה כבוד גדול, שהכל לכבוד בעלה, ואז היא תדע להעריך את בעלה כראוי וה"שלום בית" ישוב על כנו. ואכן כך היה, לאחר הביקור שלנו בביתו, לא חדלה אשתו להתפאר על הזכייה הגדולה שנפלה בחלקה בביקורו של רב העיר אצל בעלה, ומאז שרר שם שלום בית.

חסד בבית

פעם ספרו להרה"ק בעל הבית ישראל מגור זיע"א, (יומא דהילולא ב' אדר) בשבחו של אחד מגבאי הצדקה שהוא עוזר להרבה נדכאים ושוברי לב. נענה ה"בית ישראל" ואמר, הכל טוב ויפה אבל אני רוצה לשמוע אם גם אשתו אומרת כך.

הילולא דצדקיא

יום שבת קודש א' אדר

רבינו אברהם ב"ר מאיר (אבן עזרא - אד"א ד"א תתקנ"ד)
רבי שבתי ב"ר מאיר הכהן (ש"ך - אד"א תכ"ג)
הרה"ק רבי יצחק אייזיק ב"ר צבי מכפר ספרין (אבי ה"עטרת צבי" תק"ס)
הרה"ק רבי ברוך מגארליץ ב"ר חיים מצאנו (תרס"ו)

יום ראשון ב' אדר

הרה"ק רבי אהרן אריה ב"ר מאיר הגדול מפרעמילשאן (תקע"ג)
הרה"ק רבי יוסף ב"ר שבתי מראשקוב
הרה"ק רבי יצחק מאיר מוינקוב ב"ר אברהם יהושע העשיל מאפטא (תרט"ז)
הרה"ק רבי ישראל ב"ר אברהם מרדכי מגור (תשל"ז)

יום שני ג' אדר

הרה"ק רבי מרדכי יפה ב"ר אברהם (הלבוש - שע"ב)

יום שלישי ד' אדר

הרה"ק רבי יהודה לייב ב"ר יוסף (רבי לייב שרה"ס (תקנ"א)

יום רביעי ה' אדר

הרה"ק רבי זאב וואלף מטשארינאוטראה ב"ר נפתלי צבי (תקפ"ג)

יום חמישי ו' אדר

הרה"ק רבי דוד מאוטטראה ב"ר מרדכי טעבל (תלמיד הבעש"ט - תקי"ז)

יום שישי ז' אדר

משה רבינו בן עמרם (ב"א תפ"ח)
הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב ב"ר משה יחזקאל (תקפ"א)
הרה"ק יעקב ישכר בער ב"ר חיים מרדכי מנדבורנה (תשע"ב)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מצווה הלכות

מאת הרה"ג נמליאל הכהן רביטובין שליט"א
מח"ס "גם אני אדור" יסודות יסוד הדרש" על המצוות.

תיכף לנטילה ברכה (ח)

א) אם נטל מים אחרונים בכוונה מפורשת שמסלק עצמו רק מאכילת פת, ולא משאר מאכלים ותבשילים, אסור לו לאכול שאר המאכלים מבלי ברכה לפניו. (פסקי תשובות, סימן קע"ז, אות י')

ב) אם אמר בואו וניטול מים אחרונים, או הבא מים אחרונים, אינו סילוק מהסעודה, ויכול עדיין להמשיך לאכול, דרך הכין עצמו לנטילת מים אחרונים, ולא הכין עצמו לברכת המזון. (בן איש חי, שנה ראשונה, פרשת קרח, סימן ז', פסקי תשובות סימן קע"ט, סוף אות ד', ובהערה 24)

לע"נ

הרה"ק רבי יעקב ישכר בער ב"ר חיים מרדכי מנדבורנה זיע"א
נלב"ע ז' אדר תנצב"ה

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות רשת חנויות

גל פז